

78 . Frumușeni | Comuna: Fântânele | Județ: Arad | Punct: Mănăstirea Bizere | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 9315.03

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Evul Mediu

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Ileana Burnichioiu, Zsuzsanna Köpeczny, Florin Mărginean, George Pascu Hurezan, Adrian Andrei Rusu

Instituții: Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Complexul Muzeal Arad, Complexul Muzeal Arad, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

Raport

Obiectivele cercetării: investigarea sacristiei și clădirea refectoriului

Situl arheologic Frumușeni–Mănăstirea Bizere, se află la 1 km NE de localitate (12 km E de Arad), în lunca Mureșului, pe malul stâng al râului, în punctul numit „Fântâna Turcului”. În cel de-al cincilea an de cercetare sistematică au fost excavate: zona sacristiei bisericii, clădirea refectoriului în proporție de 90 %, doar colțul de SV al acesteia a rămas necercetat.

Au fost trasate 19 de secțiuni, trei în zona sacristiei și 16 pe clădirea refectoriului, suprafața totală investigată fiind de 450 m².

Componentele complexului:

Sacristia. Teoretic, a fost presupusă, încă din campania anului 2004, ca fiind construită la SE de biserică. Zidul care urma închiderea de S a bisericii făcea un unghi. În perimetrul secțiunii S XXIII el nu a mai fost surprins decât în fragmente. Spre profilul de N, el a fost excavat până la primul rând de pietre din șanțul de fundație. A reapărut către mijlocul secțiunii, pe un scurt fragment care a păstrat și un martor de stratigrafie foarte interesantă. În sfârșit, spre profilul de S a fost scos din nou de o altă groapă de căutare a pietrelor. Grosimea fundațiilor a fost de cca. 1 m.

Pentru acest spațiu s-au putut stabili cel puțin trei intervenții majore. Prima a produs dublarea spre E a vechiului zid de piatră, fără să putem specifica dacă acestei etape i-a corespuns și înzestrarea spațiului cu frescă; cea de-a doua a condus la desprinderea unor decoruri (tencuieli simple și fresce); în cea de-a treia s-au instalat ultimele podele funcționale.

Cronologia relativă a acestor intervenții trebuie că se înscrie între momentul imediat posterior construcției bisericii și instalării mozaicurilor (mărturia teserelor din emplectonul zidului care a dublat la S biserica) și amenajarea porticului (tipul de podele în spic este comun tuturor spațiilor din interiorul său).

După cum s-a menționat ceva mai sus, în interiorul spațiului presupusei sacristii au fost regăsite amenajări care dublează spre E zidul orientat N-S. Adâncimea de descoperire este superficială (0,10-0,15 m). Au fost descoperite imediat din profilul de S. După 0,57 m se întrerup, sugerând o evoluție evazată către zidul de structură pe care îl dublează. Spațiul dintre cele două componente este acoperit de podeaua de cărămidă în spic. Reapare la 1,87 m distanță de același profil. Nu pornesc imediat din profilul de N, ci doar de la V de el.

S-a putut constata că această amenajare nu aparține primei faze, ci celei de-a doua. După instalarea podelei de cărămizi în spic, pietrele au rămas doar superficial la vedere, oricum deasupra cotei podelelor.

Tot acest spațiu a fost înzestrat cu decorație în frescă.

Pe suprafața sa au fost săpate câteva ciste de cărămidă.

Aceste părți de mănăstire au fost afectate, ca și colțul de NE al palatului abațial, altarul secundar, nordic, sau jumătatea de N a altarului principal al bisericii, de apa Mureșului. Stratigrafia relevă ruperea straturilor inițiale și înlocuirea lor cu depuneri de lut galben. A dispărut închiderea estică a clădirii.

Clădirea din estul vechiului refectoriu. A avut lățimea de cca. 6 m. Lungimea nu este cunoscută cu precizie. A fost fundată pe blocuri de piatră cu mortar (gr. cca. 0,80 m). A avut o compartimentare inițială, pe direcția E-V, la 1,80-1,90 m de închiderea de S. Cele două compartimente au avut o podea realizată din cărămizi așezate în unghi drept. Printre ele figurează și una din tipul întrebuințat în fragmentul de mozaic din colaterala de S a bisericii.

Refectoriul cu plan bazilical. Lungimea estimată este de cca. 29 m, iar lățimea de 13 m. Fundațiile sale (gr. în jur de 1 m) s-au caracterizat prin șanțuri umplute cu șiruri de fragmente de cărămizi înecate în mortar. După toate probabilitățile, ea s-a adosat clădirii care exista deja în estul său. Există sigur colțul de SE al bazilicii, dar nu și cel de NE, ca și o parte a laturii de închidere.

A fost o construcție de tip bazilical, proiectată probabil inițial cu trei nave, din care s-au construit doar două (centrală și pe latura de S) cu câte două șiruri de șase perechi de stâlpi de piatră și cărămidă (bază cca. 0,80-0,90 m). Pe latura de N ulterior s-a adosat un zid de piatră șirului de stâlpi. Modulul întrebuințat între stâlpi a fost mereu de cca. 3,20 m.

Podelele au fost, în principal, montate cu cărămizi dispuse în șiruri sau în unghiuri drepte. Este posibil ca, pe mici sectoare, să se fi instalat și plăci de piatră, așa cum pare că mărturisește un martor din preajma închiderii de E, la limita sudică a colateralei nordice.

Sunt motive suficiente pentru a crede că a fost vorba despre o construcție care a dispus de etaj. Mai întâi este vorba despre grosimea fundațiilor. Apoi este mărturia zidului prăbușit pe un sector de lângă zidul perimetral sudic. În sfârșit, alături de stâlpul al treilea, dinspre V, spre E, al liniei de S, s-au păstrat două fragmente de zidărie care nu pot proveni decât dintr-un arc, probabil orientat către stâlpul următor, dinspre E.

Stâlpii au bazele de cca. 0,80-0,90 m. S-au conservat inegal. Cel mai bine s-au păstrat cei din șirul de N, care vor fi fost aliniați, într-o etapă ulterioară, unui zid de piatră care a precedat porticul.

Pereții interiori au fost tencuiți. A fost acoperit cu șindrile. Nu cunoaștem nimic precis cu privire la decorația sa. Probabil că lui i-a aparținut o fereastră de tip oculus, care a păstrat o mărturie fragmentară în ruinele din nava centrală, între stâlpii patru și cinci, ai liniei sudice.

Reamenajarea refectoriului. A fost operată drastic, prin construcția unui zid aliniat riguros la N de linia de stâlpi care delimita aripa nordică a bazilicii. Șirul de stâlpi a devenit un fel de contraforturi. Zidul se caracterizează prin refolosirea unor blocuri de piatră, în fundații. Printre pietre, una a avut chiar o utilitate, fiind perforată cu un orificiu circular, cu bordură. Cărămida a fost rară în aceleași fundații. S-au conservat urme de la tencuirea acestui zid.

Nu există nici un fel de dovezi că refectoriul ar fi fost complet abandonat. După toate probabilitățile, atunci sau mai târziu, spațiul său a fost compartimentat, folosindu-se sectorizat.

După instalarea zidului compartimental menționat, în zona dintre stâlpii doi și trei, dinspre V, a fost construită o scară care urca la etaj (anterior socotită ca fiind o veche intrare în refectoriu). Este greu de estimat în ce măsură a mai funcționat colaterala de N a vechii bazilici, dacă aceasta a existat într-adevăr?

Este posibil ca deja din vremea funcționării sale, șirul sudic de stâlpi din refectoriul vechi să fi fost parțial demontat.

Construcția din interiorul colateralei sudice a refectoriului. Este dispusă aprox. între stâlpul cinci și șase al șirului de S. Un șir de bolovani masivi, cu fața ecarisată către N, au fost așezați deasupra unui strat de pământ cu lut și pigment de arsură, care suprapunea vechea podea a refectoriului. Este posibil ca să fi fost folosit drept perete de S, chiar zidul perimetral al vechiului refectoriu. Restul pereților au fost, sigur, de lemn.

În colțul de NV, această construcție a avut atașată o platformă semicirculară, realizată din cărămizi prinse în mortar.

Clădirea din zona sud-vestică a vechiului refectoriu. Au fost surprinse doar două șiruri de asize din blocuri mari dreptunghiulare fasonate, din colțul de NE al acesteia, restul nefiind cercetată în această campanie. Clădirea pare să fie contemporană cu clădirea din estul refectoriului.

Șirul de amenajări de lângă zidul perimetral sudic al refectoriului. Se compune din platforme cu cărămidă montată într-un stil asemănător cu acela al podelelor refectoriului.

Ar putea să fi fost chilii cu pereți de lemn.

Porticul. Dintre cele patru laturi ale sale, a fost investigat doar în trei sectoare.

Pe latura de S, porticul a suprapus vechea construcție de piatră, din faza a doua. Treptele intrării la etaj au fost parțial suprapuse de podelele cele noi, aranjate în spic.

Pe latura de E a fost surprins în două puncte diferite, în preajma refectoriului și al sacristiei.

Pe latura de V a fost regăsit de asemenea în două sectoare: unul al colțului de SV celălalt în preajma mijlocului laturii sale.

În sectorul nordic a fost descoperită o adosare dezvoltată către V, pornită de la un zid adosat, perpendicular. Spre sudul aceluiași zid a fost regăsită podeaua de cărămizi tipică porticului (cărămizi în spic).

Clădirea din sud-estul complexului. În profilul de E al secțiunii S XXIII a apărut o structură de zid constituită din blocuri ecarisate care nu formează o asiză egală. Latura surprinsă în profil este lungă de 4 m.

În jurul lor nu au fost identificate urme consistente de dărâmături. Ceramica de la nivelul acestei construcții este, în general, de epocă arpadiană.

Cimitirul.

Au fost cercetate încă șase morminte, numărul acestora ajungând acum la 106. Toate cele șase morminte au fost descoperite în zona sacristiei, două dintre ele fiind în cistă construite din material mixt, cărămidă și blocuri de piatră.

Materialul arheologic descoperit cuprinde, în primul rând, fragmente arhitectonice (capiteluri, imposte, colonete, componente de paviment) la care se adaugă ceramică uzuală, sticlărie și piese de metal dintre care se remarcă un picior masiv de vas din bronz.

Zusammenfassung:

Im fünften Jahr der systematischen Grabungen von Frumuseni – Kloster Bizere, wurden 19 Schnitte durchgeführt: drei im Areal der Sachristei und weitere 19 im Speisesaal.

Die Sachristei befindet sich an der Südseite der Kirche. Sie hat drei Bauphasen durchgemacht wobei sie mit Fresken und einem Fussbodenbelag aus Backstein ausgestattet wurde. Unter der Sachristei wurden 6 Gräber entdeckt.

Südlich der Kirche wurde ein Gebäudekomplex (Clastrum) geortet. Dieser umfasst, an der Südseite, einen Speisesaal (29 x 13 m) mit Basilikalplan, mit mehreren Bauphasen, welcher zu 90% freigelegt wurde. An der Ostseite, wurde ein anderes Gebäude (6 m breit) teilweise untersucht. Zum Innenhof hin befand sich ein Portikus welcher auf der Westseite von keinem anderen Gebäude begleitet war.

Der Grossteil des archäologischen Materials besteht aus architektonischen Bruchstücken (Kapitelle, Säulen, Fussbodenbelag usw.).

[Raportul 3377 din cronica.cimec.ro](#)
[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
